

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України підприємства опинилися в складній ситуації: багато з них були зруйновані, значна кількість припинила або призупинила діяльність, а ті, що намагалися працювати, зазнали збитків, які, ймовірно, будуть значно більшими, ніж за роки пандемії. Це все вимагає постійних зусиль для оптимізації витрат та забезпечення стійкості підприємств.

Витрати – це грошові або ресурсні витрати, які підприємство або організація здійснює для забезпечення своєї діяльності та досягнення своїх цілей. Вони представляють собою суму грошей, яку необхідно витратити на придбання товарів, послуг, оплату праці, амортизацію майна, операційні витрати та інші необхідні ресурси.

Управління виробничими витратами та вдосконалення системи управління витратами в умовах нинішньої економічної кризи є важливим аспектом діяльності будь-якого бізнесу. Основною метою підприємств є максимізація прибутку при мінімізації витрат. Досягнення максимальної ефективності від ресурсів компанії при мінімальних витратах залежить від стратегії управління витратами, яка фокусується на зниженні собівартості. Точний аналіз виробничих витрат, стратегії зниження витрат і планування витрат на майбутні періоди можуть бути досягнуті лише за наявності правильно сформованої системи управління витратами. Така система регулює раціональне та ефективне використання ресурсів, тим самим забезпечує ефективне виробництво.

В умовах невизначеності управління витратами спрямоване на створення цілісної, раціональної, постійної системи, що функціонує на основі чітко визначених керівництвом підприємства цілей. Під невизначеністю можна розуміти відсутність інформації стосовно ймовірності майбутніх подій, що впливають на ефективність діяльності підприємств [1].

Створення ефективної системи управління витратами – це процес прийняття управлінських рішень щодо всіх аспектів їх формування та розподілу на підприємстві [2].

Воєнний стан суттєво вплинув на систему управління витратами підприємств в Україні, особливо у зоні воєнного конфлікту або в районах, де воєнний стан оголошений. Він несе в собі нестабільну політичну та економічну ситуації, що може спричинити значні зміни в ринковому середовищі та умовах діяльності підприємств. Це може призвести до збільшення ризиків і несподіваних змін, що впливають на вартість і наявність ресурсів, які необхідні для функціонування підприємства. Наприклад, збільшення витрат на охорону, зміни в логістичних маршрутах доставки сировини та готової продукції через обмеження в руху та контроль на кордоні, можливість зниження попиту на товари або послуги через зміни у споживчому попиті. Ці проблеми вимагають від керівників компаній впроваджувати та використовувати новітні методи управління витратами, щоб заощаджувати та запобігати збиткам [3].

Особливо, воєнний стан має вплив на стабільність фінансової системи та валютного курсу країни, що в свою чергу може призвести до зростання інфляції та знецінення місцевої валюти. Це може вплинути на вартість імпортованих матеріалів, сировини та обладнання, а також на вартість кредитування і фінансування діяльності підприємства. Наприклад, можливість знищення або пошкодження обладнання, будівель та інфраструктури через бойові дії. Відновлення та заміна таких активів можуть бути дуже витратними і вплинути на фінансову стійкість підприємства.

Безумовно, підприємства в Україні відчувають наслідки воєнного стану та змушені змінювати свої стратегії та витрати. Розглянемо як саме воєнний стан впливає на систему управління витратами.

Збільшення витрат на безпеку. Підприємства під час воєнного стану змушені вкладати значні зусилля та ресурси у забезпечення безпеки своїх працівників та майна. Це може включати додаткові витрати на соціальні програми, медичне обслуговування, евакуацію та заходи безпеки працівників та їх сімей. Вони повинні інвестувати в системи безпеки, охоронні послуги, контроль доступу, системи виявлення загроз, що призводить до зростання загальних витрат підприємств. Також безпеку потребує майно – зберігання, страхування та резервування активів значно зростає. Підприємства змушені витратити кошти на відновлення та ремонт пошкодженого майна внаслідок воєнних дій.

Зміна стратегії виробництва та постачання. Воєнний стан вимагає переорієнтації виробництва підприємств на вироблення та постачання товарів та послуг. Це може включати зміну асортименту, технологічні зміни, закупівлю спеціалізованого обладнання та матеріалів. Ці зміни зазвичай супроводжуються додатковими витратами на розробку нових процесів та зміну виробничої логістики. Воєнний стан в Україні супроводжується обмеженнями руху товарів, перевезенні та постачанні ресурсів. Підприємства стикаються зі складнощами в транспортній логістиці, збільшеними витратами на доставку, пересування та зберігання товарів. Зміни в логістичних процесах можуть вимагати додаткових витрат для забезпечення надійного постачання та підтримки виробництва.

З метою ефективного управління витратами в умовах воєнного стану, підприємства повинні зосередитись на таких аспектах:

- аналіз та моніторинг ризиків: наприклад, диверсифікація постачальників та пошук альтернативних джерел сировини;
- контроль витрат: для цього можуть використовуватись фінансові та управлінські інструменти, такі як бюджетування, контроль за витратами, управління запасами тощо.
- аналіз ринку та попиту: підприємства повинні ретельно вивчати ринкові тенденції та зміни у споживчому попиті, щоб адаптувати свою стратегію та виробництво до сьогоднішніх умов;
- резервування фінансових ресурсів;
- запровадження ефективних систем управління.

Враховуючи вплив воєнного стану на систему управління витратами підприємств в Україні, важливо пам'ятати, що кожна ситуація є особливою і потребує індивідуального підходу. Розуміння ризиків, гнучкість та швидкість адаптації є ключовими факторами для успішного управління витратами в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Занора В.О. Ризик-орієнтоване управління виробничо-технологічними витратами машинобудівних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 157–161.
2. Ващенко Є. А., Олійник Н. М., Макаренко С. М. Сучасні методи управління витратами та їх особливості. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 22. С. 58-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_22_46.
3. Чорна М.В. Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.